

הכנסת ועדת האתיקה

החלטה מס' 3/18

ירושלים, ד' בסיון, התשס"ט
27/5/2009

לכבוד
חברי הכנסת

נכבדי,

הנדון: כניסתן לתוקף של החלטות ועדת האתיקה בעניין השארת שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה ובעניין שהייה בחל"ת של חבר הכנסת בעת כהונתו

בעקבות פניות מהציבור שהגיעו לוועדת האתיקה, ברצוני להזכיר לחברי הכנסת שעם כינוסה של הכנסת ה-18, נכנסו לתוקף שתי ההחלטות שבנדון.

על פי החלטת ועדת האתיקה בעניין השארת שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה או בעסק בהם היה שותף טרם נבחר לכנסת מיום כ"ג בטבת התשס"ח (1 בינואר 2008), "המשך השימוש בשמו של חבר הכנסת בשם הפירמה במשרד או בעסק בו היה שותף בטרם היבחרו לכנסת, הינו אסור, שכן, קיימת בהתנהגות זו מראית עין בעייתית ואף חשש להטעיית הציבור. משכך, קבעה הוועדה כי לשם שמירה על כבוד הכנסת, באחריות חבר הכנסת לדאוג לכך ששמו יוסר משם הפירמה או העסק כל עוד הוא מכהן כחבר הכנסת". יחד עם זאת, החלטת הוועדה קבעה כי "חבר הכנסת, עם היבחרו, יוכל לקבל היתר מוועדת האתיקה להשארת שמו בשם הפירמה או העסק" על פי הקריטריונים הקבועים בהחלטה.

כמו כן, החלטת ועדת האתיקה בעניין שהייה בחל"ת של חבר הכנסת בעת כהונתו מיום ו' חשוון התשס"ח (4 בנובמבר 2008), קובעת מספר תנאים לשהייתו של חבר הכנסת בחל"ת. ההחלטה קובעת כי "חבר הכנסת העומד בתנאים אלו ומעוניין לשהות בחל"ת ממקום עבודתו, יבקש את אישורה של ועדת האתיקה בסמוך לתחילת כהונתו, תוך צירוף פרטים אודות מעסיקו, ונוהלי היציאה לחל"ת הנהוגים במקום עבודתו".

מצ"ב לעיונכם שתי ההחלטות. חברי הכנסת המעוניינים להגיש בקשות לקבלת היתר על פי ההחלטות האמורות, מתבקשים להגיש את בקשתם בהקדם, על מנת שהדיון בעניינם יוכל להתקיים בסמוך לתחילת כהונתם, כנדרש.

בכבוד רב,

חה"כ שלי יחימוביץ'
יו"ר ועדת האתיקה

החלטה של ועדת האתיקה
בענין השארת שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה או בעסק
בהם היה שותף בטרם נבחר לכנסת
מיום כ"ג בטבת התשס"ח – 1 בינואר 2008

1. בעקבות קובלנה שהוגשה לוועדת האתיקה, בעניין השארת שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה של משרד עורכי דין בו הוא היה חבר בטרם נבחר לכנסת, ראתה לנכון ועדת האתיקה להבהיר את הנושא ולפרסם את החלטתה זו.
2. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (להלן – "חוק החסינות") מטיל בסעיף 13א(א) איסור על חבר הכנסת לעסוק בעיסוק נוסף, למעט עיסוק בהתנדבות וללא תמורה.
האיסור בחוק מנוסח בהרחבה, והוא נפרש על עיסוק של חבר הכנסת בכל עסק (וכאמור, למעט, בהתנדבות וללא תמורה), בעצמו או שיתוף עם אחר, לרבות עובד או שלוח, לרבות עיסוק חד-פעמי, ייצוג של אחר, מתן ייעוץ או קיום פעילות שדלנית, ועוד. מעבר לכך, אסור כל עיסוק שיש בו משום פגיעה בכבוד הכנסת, במעמדו של חבר הכנסת או בחובותיו, חשש של ניצול לרעה או השגת יתרון או העדפה אישית בשל היותו חבר הכנסת. כן אסור ייצוג משפטי של בעל דין מול רשויות המדינה, ואפשרות של ניגוד עניינים בין העיסוק הנוסף לבין התפקיד כחבר הכנסת.
3. סעיף 13א(ה) לחוק מעניק לחבר כנסת חדש תקופת מעבר, וקובע כי האיסור לא יחול בתקופה של ששת החודשים הראשונים לכהונתו של חבר הכנסת. תקופת המעבר נועדה לאפשר לחבר כנסת חדש להסדיר את ענייניו ועסקיו.
חוק החסינות מהווה הסדר ספציפי ותכליתי, לענייננו, היא למנוע ניגוד עניינים בעניינים המוסדרים בחוק, וכן להבטיח שחבר הכנסת יקדיש את מירב זמנו למילוי התפקיד.
4. ועדת האתיקה קיימה מספר דיונים בנושא, ולפי שלסוגיה זו היבטים רחבים והיא נוגעת לחברי כנסת רבים, פנתה הוועדה אל חברי הכנסת המעוניינים, להביע עמדתם בנושא. הפונים הוזמנו לישיבת הוועדה, בה השתתף גם השופט (בדימוס) יצחק זמיר, יושב-ראש הוועדה להכנת כללי אתיקה לחברי הכנסת.
5. במהלך דיוני ועדת האתיקה נשמעו עמדות שונות וניתנה הדעת לשיקולים ולאינטרסים הניצבים זה כנגד זה: מחד, מעמדה של הכנסת, כבודה ואמון הציבור ברשות המחוקקת; העדר ניגוד עניינים ומניעת לזות שפתיים; החשש מפני הטעיית הציבור ומראית עין אסורה והאפשרות שהאזרח הסביר עשוי להתקשר עם משרד פלוני הנושא את שמו של חבר הכנסת, רק בשל המחשבה שהדבר עשוי לפתוח בעבורו דלתות ברשויות השלטון.
מאידך, רבים מחברי הכנסת נבחרים לאחר שנים רבות של עשייה ופעילות ושם הפירמה הנושאת את שמם אינו מהווה רק מוניטין אלא מסמל היסטוריה של עשייה, יצירה ונכס בר-קיימא. כמו כן קיים אינטרס ציבורי שלכנסת יגיעו נבחרים איכותיים שבאמתחתם עשייה ופעילות מבורכת. בנוסף, ייתכן כי למחיקת שם הפירמה השלכות על קניינו של חבר הכנסת ושל שותפיו. עוד ניתנה הדעת לבעייתיות המשפטית הקיימת בהנחיית חבר

הכנסת לבקש משותפיו לשנות את שם הפירמה.

6. הוועדה הגיעה לכלל מסקנה שבמכלול השיקולים והאינטרסים יש להעדיף את אינטרס הכנסת ואת אמון הציבור בכנסת. הוועדה החליטה כי יש לפרש את כללי האתיקה כך שהמשך השימוש בשמו של חבר הכנסת בשם הפירמה במשרד או בעסק בו היה שותף בטרם היבחרו לכנסת, הינו אסור, שכן, קיימת בהתנהגות זו מראית עין בעייתית ואף חשש להטעיית הציבור.
- משכך, קבעה הוועדה כי לשם שמירה על כבוד הכנסת, באחריות חבר הכנסת לדאוג לכך ששמו יוסר משם הפירמה או העסק כל עוד הוא מכהן כחבר הכנסת.
7. ואולם, על אף קביעת הכלל האמור, קובעת ועדת האתיקה כי חבר הכנסת, עם היבחרו, יוכל לקבל היתר מוועדת האתיקה להשארת שמו בשם הפירמה או העסק. ההיתר שיינתן יכול שיהיה מותנה בתנאים על פי קביעת הוועדה.
8. בקשה למתן היתר כאמור תוגש לוועדת האתיקה על ידי חבר הכנסת במהלך התקופה הקבועה בסעיף 13א(ה) לחוק החסינות או במהלך תקופת הכנסת עקב שינוי בנסיבות פעולת העסק או המשרד המצדיק פנייה מחודשת לקבלת היתר.
9. ועדת האתיקה תדון ותחליט בבקשה לקבלת ההיתר בהתאם לשיקולים הבאים:
- (א) אופיו של המשרד או העסק בו חבר הכנסת שותף;
 - (ב) עוצמת החשש מפני מראית עין אסורה;
 - (ג) מידת הקשר בין הנושאים בהם עוסק המשרד או העסק בו חבר הכנסת שותף, לבין פעולת משרדי הממשלה השונים והכנסת;
 - (ד) נסיבות מיוחדות אחרות.
10. כאמור, סעיף 13א(ה) לחוק מעניק לחבר כנסת חדש תקופת מעבר בת שישה חודשים, שנועדה לאפשר לו להסדיר את ענייניו ועסקיו. הוועדה קבעה כי לעניין החלטה זאת, יראו את כל חברי הכנסת ה-18 כחברי כנסת חדשים.
11. החלטה זו תחול החל מהכנסת ה-18.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.

החלטה של ועדת האתיקה
בענין שהייה בחל"ת של חבר הכנסת בעת כהונתו
מיום ו' חשוון התשס"ח – 4 בנובמבר 2008

1. על רקע פניות שהגיעו לוועדת האתיקה, בענין שהייה בחל"ת (חופשה ללא תשלום) מעיסוקו הקודם של חבר הכנסת בעת כהונתו, ראתה לנכון ועדת האתיקה לפרסם את החלטתה זו.
2. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (להלן – "חוק החסינות") מטיל בסעיף 13א(א) איסור על חבר הכנסת לעסוק בעיסוק נוסף, למעט עיסוק בהתנדבות וללא תמורה.
מעבר לכך, אסור כל עיסוק שיש בו משום פגיעה בכבוד הכנסת, במעמדו של חבר הכנסת או בחובותיו, חשש של ניגוד עניינים, ניצול לרעה או השגת יתרון או העדפה אישית בשל היותו חבר הכנסת.
3. סעיף 13א(ה) לחוק החסינות מעניק לחבר כנסת חדש תקופת מעבר, וקובע כי האיסור לא יחול בתקופה של ששת החודשים הראשונים לכהונתו של חבר הכנסת. תקופת המעבר נועדה לאפשר לחבר כנסת חדש להסדיר את ענייניו ועסקיו.
4. על פי המצב המשפטי הנוהג, למרות שפרק הזמן המוגדר כחל"ת איננו מקנה לעובד זכויות כספיות, בתקופה זו לא מתנתקים יחסי העבודה. הפסיקה קבעה שבתקופה זו ממשיכה לחול על העובד חובת הנאמנות כלפי מעבידו, הכוללת "איסור לפגוע באינטרסים [של המעביד] וכל העולה מהחוק לענין חובת עובד כלפי מעבידו או סייגים להתנהגותו" (דב"ע לה/2-6 **גבריאל צלאל – אורט ישראל**, פד"ע ז 100, 109).
- חובת הנאמנות המוטלת על חבר הכנסת כלפי מעבידו גם בעת שהייתו בחל"ת, ושמירת מקום העבודה עבור חבר הכנסת, עלולה ליצור ניגוד עניינים בעת עיסוקו של חבר הכנסת בתחומים הקשורים למעסיקו. יש לציין שאי קבלת תמורה בעת שהייתו של חבר הכנסת בחל"ת, איננה דומה לחריג בחוק החסינות המתיר "עיסוק בהתנדבות וללא תמורה", זאת מאחר במקרה שבו עוסק החריג לא חלים יחסי עובד-מעביד, על כל המשתמע מכך.
5. מאידך, חברי הוועדה נתנו את דעתם על כך שאיסור גורף על חבר הכנסת לשהייה בחל"ת ממקום העבודה הקודם, עלול להרחיק מהעשייה הציבורית ציבור רחב של מועמדים איכותיים. בשל חוסר הביטחון התעסוקתי המובנה בתפקיד חבר הכנסת, מועמדים שפיתחו קריירה אקדמית או תעסוקתית ענפה, עלולים לחשוש שכהונה קצרת מועד בכנסת, עלולה להותירם ללא העוגן התעסוקתי שקנו לעצמם בשנים ארוכות של עמל רב.
6. במהלך הדיונים בוועדה נשמעה דעת מיעוט שסברה כי למרות שיקול זה ראוי לשלול באופן מוחלט שהייתו של חבר הכנסת בחל"ת. עם זאת, לדעת רוב חברי הוועדה האיזון הראוי בין השיקולים השונים, מביא לכלל מסקנה כי יש מקום להתיר שהייה בחל"ת בתנאים מסויימים ולתקופה מוגבלת.

7. לפיכך החליטה ועדת האתיקה כי במקרים העומדים בתנאים המצטברים שיפורטו להלן, יש מקום להתיר שהייה בחל"ת של חבר הכנסת:
- א. טרם היבחרו לכנסת, עבד חבר הכנסת מעל שמונה שנים אצל המעסיק ממנו הוא מבקש שהייה בחל"ת.
- ב. במקום העבודה ישנם נהלים כתובים המסדירים את יציאתם של העובדים לחל"ת, וחבר הכנסת לא זוכה לתנאים שונים מהמוגדר בנהלים אלו.
- ג. תקופת שהייתו של חבר הכנסת בחל"ת לא תעלה על ארבע שנים.
8. חבר הכנסת העומד בתנאים אלו ומעוניין לשהות בחל"ת ממקום עבודתו, יבקש את אישורה של ועדת האתיקה בסמוך לתחילת כהונתו, תוך צירוף פרטים אודות מעסיקו ונוהלי היציאה לחל"ת הנהוגים במקום עבודתו.
9. ועדת האתיקה תאשר את השהיה בחל"ת לאחר שתבדוק את עמידתו של חבר הכנסת בתנאים האמורים, תוך הנחיית חבר הכנסת באילו מקרים עליו להימנע מפעילות במהלך כהונתו כחבר הכנסת, בשל החשש למראית עין של ניגוד עניינים.
10. החלטה זו תחול החל מהכנסת ה-18. מניין ארבע השנים שבהם תותר שהייה בחל"ת יכלול גם תקופת שהייה בחל"ת שקדמה לכנסת ה-18.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.